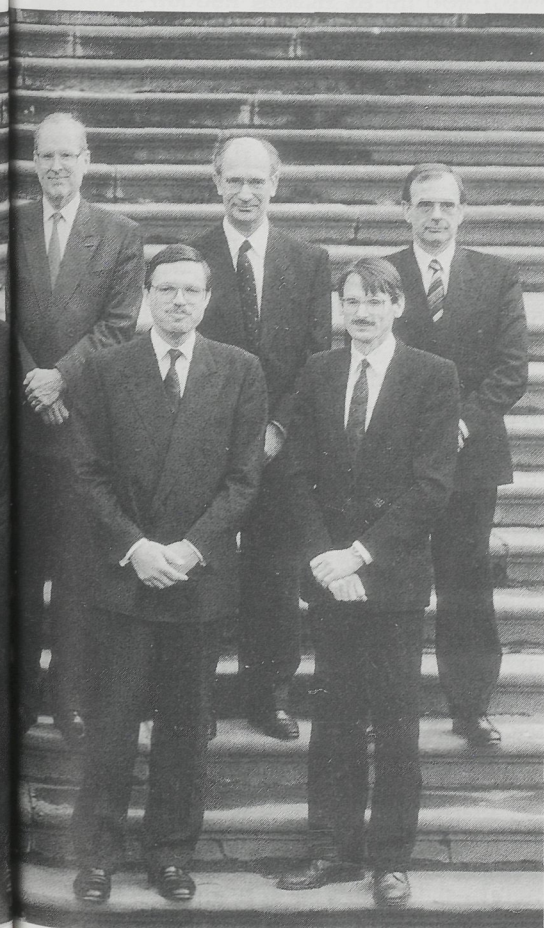

XCELLENTIES

ondervertegenwoordiging van vrouwen is sinds een aantal jaren uitgegroeid tot een politiek issue, zozeer zelfs dat de Partij van de Arbeid vóór de afgelopen kabinetsformatie riep geen genoegen te zullen nemen met minder dan zes vrouwelijke ministers. Het werd de eerste verkiezingsbelofte die de sociaal-democraten braken.

Leeuwedeel

De ministers die Nederland de afgelopen anderhalve eeuw gekend heeft, zijn geen getrouwe afspiegeling van de Nederlandse bevolking in haar geheel. Wie dat nog niet wist, kan het nalezen in een proefschrift waarop de parlementair-historica *Ineke Secker* in december jongstleden in Leiden promoveerde. Het onderzoek dat zij verrichtte, gaat terug tot 1848, het jaar waarin in de grondwet werd vastgelegd dat de koning “onschendbaar” is en de

ministers “verantwoordelijk” zijn. Sindsdien hebben 437 ministers zitting gehad in Nederlandse kabinetten. Van elk van hen gaat Secker na wat hun “sociale en functionele herkomst” was: uit welke laag van de bevolking zijn zij afkomstig, welke opleiding hebben zij gevolgd, uit welke streek komen ze, welke godsdiens belijden ze, welk beroep oefenden zij uit voor zij tot het ministersambt geroepen werden enzovoorts.

Verrassende gegevens levert haar
 spuurwerk in de archieven van de
 Nederlandse staat nauwelijks op. Het
 is weinig verbazend dat het aantal
 ministers van adellijke herkomst in
 de vorige eeuw groter was (namelijk
 bijna een kwart van het totaal) dan
 in de jaren sinds 1967 (nog slechts
 twee procent). Al evenmin vreemd
 is de uitkomst dat de hoogste maatschappelijke lagen van de bevolking
 het leeuwedeel van de ministers
 voortgebracht hebben, zij het dat het
 aandeel van de middenlagen inmid-
 dels bijna net zo groot is geworden.
 De meeste ministers (namelijk bijna
 driekwart) blijkt, ook al geheel naar
 verwachting, een academische oplei-
 ding genoten te hebben; de econo-
 men onder hen zijn overigens in op-
 komst, de juristen ruimen meer en
 meer het veld.

Meer vragen roepen twee andere gegevens op. Steeds meer ministers komen - ten eerste - via een lidmaatschap van de Tweede Kamer op een departement binnen. Aan het eind van de vorige eeuw was dat er maar één op de drie, de laatste decennia is de verhouding andersom: nog maar één op de drie komt niet uit de Kamer. Het ambt van minister - zo luidt de conclusie die Secker trekt, overigens zonder er verder over uit te wijden - is aanzienlijk gepolitiseerd. Daaraan zou een boeiende beschouwing gewijd kunnen worden, maar dat gebeurt in het vervolg van het boek niet.

Een tweede uitkomst van Seckers onderzoek betreft de godsdienstige achtergrond van de Nederlandse ministers. Tot ver in de twintigste eeuw is de achterstelling van kathol-

liken een rol blijven spelen. In de vorige eeuw waren vier van de vijf ministers protestants, vooral Nederlands-hervormd. De enkele katholiek die tot het kabinet wist door te dringen, dankte zijn benoeming meestal aan het feit dat hij een trouw aanhanger van de liberale voorman Thorbecke was.

Nederland bleef, althans voor zover dat af te meten is aan de benoemingen van ministers, een protestantse natie, ook toen de toenmalige katholieke politieke partij in 1918 de meeste kamerzetels ging bezetten. Tot de Tweede Wereldoorlog bleven de protestantse partijen ARP en CHU méér kabinetsposten innemen dan hun op grond van de omvang van hun kamerfractie toekwam.

Graadmeter

Vooral dit laatste gegeven is interessant. Het ambt van minister is voor achtergestelde groepen in de samenleving kennelijk pas bereikbaar als hun emancipatie op andere terreinen al lang en breed tot stand is gekomen. De samenstelling van de politieke elite weerspiegelt de verhoudingen in de maatschappij - dat spreekt haast vanzelf. Maar deze weerspiegeling wordt, als het om ministers gaat, pas heel laat zichtbaar. Later bijvoorbeeld dan in de Tweede Kamer. Het profiel van het gemiddelde kamerlid heeft weliswaar in grote lijnen dezelfde ontwikkeling doorgemaakt als dat van de gemiddelde minister - ook hier wisten vrouwen en mensen uit lagere sociale milieus pas na verloop van tijd door te dringen - maar deze ontwikkeling deed zich in de Kamer eerder voor.

Het ambt van minister is dus een soort graadmeter voor de voltooiing van de emancipatie van bevolkingsgroepen. Als uit een bevolkingsgroep - katholieken, arbeiders, vrouwen enzovoorts - met een zekere regelmaat ministers benoemd worden, dan nadert de emancipatie van deze groep de voltooiing.

Uit deze graadmeter valt af te leiden dat het met de emancipatie van wat vroeger de arbeidersklasse heette wel goed zit. In 1894 kon het voorkomen dat er iemand minister werd die zijn loopbaan begonnen was als leerling-bediende in een boekwinkel. De man, Willem van der Kaay geheten, was zoon van een 'sjouwerman' en een bakkersdochter. Dankzij een